

LIÊM CHÍNH - PHẨM CHẤT QUAN TRỌNG HÀNG ĐẦU CỦA NGƯỜI CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN THEO GƯƠNG CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

LÂM QUỐC TUẤN* - HỒNG THỀ VINH**

Đảng ta thường xuyên nhấn mạnh, một trong những yêu cầu quan trọng trong công tác cán bộ là tăng cường công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, nâng cao đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên, ... gắn với tiếp tục đẩy mạnh học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Để xây dựng đạo đức trong sáng, tận tâm phục vụ nhân dân đối với đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay, thì việc vận dụng sáng tạo tư tưởng về “liêm chính” của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp đổi mới và phát triển đất nước, là nhiệm vụ quan trọng và cấp thiết.

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về “Liêm”

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên; vì theo Người, “cán bộ là cái gốc của mọi công việc, ... Công việc thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém”⁽¹⁾. Trước lúc đi xa, trong *Di chúc*, Người đã căn dặn: “Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”⁽²⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu mỗi người cán bộ, đảng viên phải thường xuyên rèn luyện đạo đức cách mạng; bởi lẽ, “Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”⁽³⁾. Từ

đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh xây dựng một hệ thống chuẩn mực đạo đức cách mạng để cán bộ, đảng viên tu dưỡng, rèn luyện và chính Người là tấm gương sáng, suốt đời gương mẫu thực hiện. Ngay từ thời kỳ chuẩn bị thành lập Đảng, trong tác phẩm “*Đường Kách mệnh*” (năm 1927), Người đã nêu ra những yêu cầu về tư cách một người cách mạng phải có, như “vị công vô tư; không hiểu danh, không kiêu ngạo; nói thì phải làm; giữ chủ nghĩa cho vững, ...”. Khi Đảng trở thành đảng cầm quyền, Người nhấn mạnh tới việc phải nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, xem tham ô, lãng phí, quan liêu là “thứ giặc nội xâm”. Để Đảng ta

* PGS, TS, Viện trưởng Viện Xây dựng Đảng, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

** ThS, Học viện chính trị khu vực III

(1) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, 2011, t. 5, tr. 309 - 313

(2) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 15, tr. 622

(3) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 5, tr. 292

thật sự là một đảng lãnh đạo và là đầy tớ thật trung thành và tận tụy của nhân dân, thì trước hết cán bộ, đảng viên phải thực hành đoàn kết và thanh khiết.

Đối với cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm xây dựng phẩm chất “Liêm chính”. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, Liêm là trong sạch, không tham lam; luôn tôn trọng giữ gìn của công và của dân, không xâm phạm một đồng xu, hạt thóc của Nhà nước và của nhân dân; không tham địa vị, tiền tài, không tham sung sướng, không ham người tâng bốc mình. Vì vậy mà người cách mạng luôn quang minh chính đại, không bao giờ hủ hóa; chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ. Để mọi người hiểu rõ hơn về Liêm, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn đi sâu phân tích khái niệm tương phản - “bất Liêm”: “tham tiền của, tham địa vị, tham danh tiếng, tham ăn ngon, sống yên đều là BẤT LIÊM”⁽⁴⁾. Thực tiễn đã chứng minh là sự bất liêm có vô vàn biểu hiện, như *tham tiền* dẫn đến việc đục khoét của dân, trộm cắp của công, buôn gian bán lận, đầu cơ tích trữ, cho vay nặng lãi, cờ bạc, trộm cắp,...; *tham danh vọng, địa vị* dẫn đến việc đèm người giỏi, mua bán danh vị, nịnh trên, nạt dưới; *tham nhàn* dẫn đến việc ngại khó, sợ khổ, đùn đẩy công việc cho người khác, nhưng khi có công thì tranh, khi có tội thì đổ vạ; *tham sống* dẫn đến sự hèn nhát, gặp giặc không dám đánh, thấy việc nghĩa không dám làm. Người cho rằng: “Công khai hay bí mật, trực tiếp hay gián tiếp, bất liêm tức là trộm cắp. Vì vậy, cán bộ phải thực hành chữ LIÊM trước, để làm kiểu mẫu cho dân”⁽⁵⁾. Sau khi luận giải về Liêm và giá trị của nó, Chủ tịch Hồ Chí Minh bàn về đối tượng thực hành chữ Liêm. Người viết: “Ngày xưa, dưới chế độ phong kiến, những người làm quan không đục khoét dân, thì gọi là LIÊM, chữ liêm ấy chỉ có nghĩa hẹp,... Ngày nay, nước ta là Dân chủ Cộng hoà, chữ LIÊM có nghĩa rộng hơn; là mọi người đều phải LIÊM”⁽⁶⁾;

tức là mọi người đều phải trong sạch, không tham lam. Sự thực hành chữ Liêm sẽ giúp tất cả mọi người tiến tới sự hoàn thiện về nhân cách và tạo ra sự chấn hưng đạo đức trên quy mô dân tộc.

Để thực hiện chữ Liêm, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, cần có tuyên truyền và kiểm soát, giáo dục và kỷ cương pháp luật, từ trên xuống dưới, từ dưới lên trên; bởi vì, cán bộ các cơ quan, các đoàn thể, cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ; dù to hay nhỏ, có quyền mà thiếu lương tâm là có dịp “đục khoét”, có dịp ăn của “đút”, có dịp “dĩ công vi tư”. Người nhấn mạnh, cán bộ phải ra sức thực hành chữ Liêm bằng những việc cụ thể, như tuyệt đối không đem của công dùng vào việc tư, không động đến cái kim, sợi chỉ của dân,... mua bán phải công bình, mượn cái gì phải trả tử tế, hồng cái gì phải bồi thường.

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về “Chính”

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, bên cạnh đức Liêm thì người cán bộ, đảng viên rất cần có đức Chính, vì theo Người: “*Chính* nghĩa là không tà, nghĩa là thẳng thắn, đứng đắn”⁽⁷⁾; “*Việc thiện* thì dù nhỏ mấy cũng làm. *Việc ác* thì dù nhỏ mấy cũng tránh”⁽⁸⁾. Người có đức Chính là người chính trực, đúng mực, công tâm, luôn hành động theo lẽ phải, kiên quyết bảo vệ lẽ phải và chính nghĩa có ý nghĩa quan trọng, vị trí rất lớn trong “tứ đức”. Người khẳng định: “CẦN, KIỆM, LIÊM, là gốc rễ của CHÍNH. Nhưng một cây cần có gốc rễ, lại cần có ngành, lá, hoa, quả mới là hoàn toàn. Một người phải Cần, Kiệm, Liêm, nhưng còn phải CHÍNH mới là người hoàn toàn”⁽⁹⁾. Tức là, dù Chính là hệ quả của Cần, Kiệm, Liêm, nhưng vẫn có tính độc lập tương đối, vì nhiều khi có đủ Cần, Kiệm, Liêm, mà vẫn không thể Chính. Đức Chính đòi hỏi con người phải

(4), (5), (6), (7), (8), (9) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 6, tr. 126, 127, 126, 129, 131, 129

có sự chính trực, dũng cảm đấu tranh với cái xấu để bảo vệ lẽ phải; do đó, Chính là đức khó thực hiện nhất trong “tứ đức”, là sự biểu hiện đầy đủ nhất của nhân cách con người.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cao vai trò của Chính thông qua việc coi Chính là cơ sở để phân định việc và người. Người cho rằng: “Trong xã hội, tuy có trăm công, nghìn việc. Song những công việc ấy có thể chia làm 2 thứ: việc CHÍNH và việc TÀ”⁽¹⁰⁾; vì con người thì phụ thuộc vào việc họ làm mà chia ra thành người thiện và người ác. Như vậy, đức Chính thấm sâu, hiển hiện, chi phối mọi công việc, mọi con người trong xã hội; ý nghĩa của Chính vô cùng sâu rộng, nhưng vươn tới sự Chính thì rất khó khăn vì con người vốn “nhân vô thập toàn”. Người còn chỉ ra những biểu hiện cụ thể của đức Chính. Khi mỗi người luôn có 3 mối quan hệ là với mình, với người, với việc, thì người có đức Chính phải hành xử theo nguyên tắc: Đối với mình thì không tự cao, tự đại, luôn chịu khó học tập cầu tiến bộ, luôn tự phê bình và lắng nghe phê bình để phát triển điều hay, sửa đổi điều dở của bản thân; đối với người thì phải yêu quý, kính trọng, giúp đỡ, không nịnh hót người trên, không xem khinh người dưới, luôn có thái độ chân thành, khiêm tốn, thật thà, đoàn kết; đối với việc thì phải đề việc công, lợi chung lên trước việc tư, lợi tư; đã phụ trách việc gì thì quyết làm cho kỳ được, làm đến nơi đến chốn, không sợ khó khăn, nguy hiểm; việc thiện thì dù nhỏ mấy cũng làm, việc ác thì dù nhỏ mấy cũng tránh; mỗi ngày cố làm một việc có lợi cho nước, cho dân, bởi trong tiền đồ chung đều có tiền đồ riêng của mỗi người.

Xây dựng đức “Liêm chính” đối với cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ để lại tư tưởng lớn, mà Người là tấm gương sáng ngời của cả dân tộc về thực hành đạo đức

cách mạng một cách cẩn trọng, chắc chắn. Người ra sức vun đắp, xây dựng đạo đức cho toàn thể nhân dân. Người yêu cầu tất cả mọi người đều phải rèn luyện đức “Liêm chính” như những phẩm chất tốt đẹp khác; đối với cán bộ, đảng viên, phải đi đầu để làm gương cho nhân dân học tập. Người nói rõ: “Nếu chính mình tham ô bảo người ta liêm khiết có được không? Không được. Mình trước hết phải siêng năng, trong sạch thì mới bảo người ta trong sạch, siêng năng được”⁽¹¹⁾; điều đó, trở thành một biểu tượng sáng ngời về nhân cách chính trị, về phẩm chất đạo đức cách mạng, trong sạch; với lối sống giản dị, nhân hậu trong mỗi con người chúng ta.

Quá trình 35 năm đổi mới đất nước, dưới sự tác động bởi mặt trái của cơ chế thị trường, một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, có những hành động, việc làm “bất chính”, “bất liêm”. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đánh giá: “Một bộ phận cán bộ, đảng viên phai nhạt lý tưởng, giảm sút ý chí, ngại khó, ngại khổ, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hoá””⁽¹²⁾. Chính vì lẽ đó, Đảng ta đặc biệt quan tâm đến công tác xây dựng đạo đức của cán bộ, đảng viên: “Tập trung xây dựng Đảng về đạo đức, tích cực đấu tranh phòng, chống quan liêu, tham nhũng, lãng phí, tiêu cực; ngăn chặn, đẩy lùi có hiệu quả tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ gắn với đẩy mạnh học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; phát huy thật tốt trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên theo phương châm *chức vụ càng cao*

(10) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 6, tr. 129

(11) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 8, tr. 98

(12), (13), (14) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 92, 41, 42

càng phải gương mẫu⁽¹³⁾; xây dựng đội ngũ “cán bộ, đảng viên có ý chí chiến đấu cao, gương mẫu thực hiện nguyên tắc của Đảng và pháp luật của Nhà nước, dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách và quyết liệt trong hành động vì lợi ích chung”⁽¹⁴⁾. Dưới ánh sáng của tư tưởng Hồ Chí Minh, để xây dựng phẩm chất đạo đức “Liên chính” cho đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay, cần tập trung thực hiện tốt những giải pháp chủ yếu sau:

Thứ nhất, Đảng, Nhà nước cần đẩy mạnh việc tuyên truyền, giáo dục ý thức thực hành đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên; làm tốt công tác tuyên truyền, không ngừng nâng cao dân trí, bởi vì, nếu nhân dân hiểu biết, không chịu hối lộ, thì “quan” dù không muốn Liêm, cũng phải Liêm và pháp luật phải nghiêm minh, trừng trị những kẻ “bất liêm”. Yêu cầu đặt ra hiện nay là cần tiếp tục đẩy mạnh công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu, cửa quyền, triệt để loại bỏ những cán bộ, đảng viên thoái hóa, biến chất ra khỏi Đảng. Đặc biệt, cần có cơ chế, pháp luật để loại trừ “tham nhũng vặt”, vì “tham nhũng vặt” dù không lớn, nhưng hằng ngày tác động trực tiếp đến nhân dân, nên phải ngăn chặn những hành vi sai trái; đồng thời, tiếp tục lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện tốt Chỉ thị số 05-CT/TW, ngày 15-5-2016, của Bộ Chính trị, “Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” theo hướng cụ thể, thiết thực, gắn liền với các tiêu chí thi đua, phân loại cán bộ, đảng viên. Cần đưa ra những chuyên đề cụ thể về “Liên chính” với những nội dung thiết thực, nâng cao chất lượng sinh hoạt chi bộ, góp phần nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của cấp ủy, chính quyền, đoàn thể. Thông qua đó, xây dựng tác phong, lề lối làm việc liêm chính, tận tụy phụng sự nhân dân của cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức tại các cơ quan, đơn vị phù hợp với chức

trách, nhiệm vụ và điều kiện cụ thể của từng cá nhân.

Thứ hai, cần phải tăng cường kiểm soát quyền lực nhà nước, đề hạn chế sự lạm quyền, lạm quyền. Muốn kiểm soát quyền lực nhà nước, thì phải thực hành dân chủ rộng rãi; vì có thực hành dân chủ rộng rãi mới không còn sự lạm quyền, lạm quyền, gây phiền hà đối với nhân dân; từ đó, khắc phục bệnh tham ô, lãng phí,... Tăng cường, siết chặt kỷ luật đảng, kỷ cương hành chính, thực hiện tốt công tác thanh tra, kiểm tra, bởi theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, “Pháp luật phải thẳng tay trừng trị những kẻ bất liêm, bất kỳ kẻ ấy ở địa vị nào, làm nghề nghiệp gì”; nhằm nâng cao nhận thức, ý thức và hành động chấp hành chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trong mỗi cán bộ, đảng viên. Pháp luật, kỷ cương càng nghiêm minh, thì cán bộ, đảng viên càng nâng cao ý thức chấp hành, nêu gương, làm gương; xây dựng và thực hành văn hóa từ chức theo nguyên tắc “làm được việc thì ở, không làm được việc thì lui”.

Thứ ba, mỗi cán bộ, đảng viên cần nâng cao ý thức tự giác, tự tu dưỡng, rèn luyện, tận tâm, tận lực cống hiến trí tuệ, sức lực cho Đảng, phụng sự đất nước và phục vụ nhân dân, nhất là phải đề cao trách nhiệm và sự gương mẫu của người đứng đầu. Cán bộ phải thực hành chữ Liêm trước, để làm kiểu mẫu cho dân; bởi niềm tin của cán bộ, đảng viên, nhân dân vào Đảng luôn gắn liền với niềm tin vào người đứng đầu; nên người đứng đầu phải nêu gương về đạo đức, giữ gìn phẩm chất liêm khiết, công minh, chính trực. Đảng lãnh đạo bằng “hành động gương mẫu của đảng viên”, dân có tin Đảng hay không là phụ thuộc vào sự trong sạch, vững mạnh của Đảng và sự gương mẫu của đội ngũ đảng viên. Nếu đảng viên không gương mẫu thực hiện chủ trương, chính sách, pháp luật, rèn luyện đạo đức, lối sống, thì các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách,

pháp luật của Nhà nước khó thực hiện được, thậm chí bị thực hiện sai; khi đó, nhân dân sẽ thiếu tin tưởng vào chủ trương, đường lối, chính sách, công tác tuyên truyền, thuyết phục, vận động của Đảng và Nhà nước. Để phát huy tính gương mẫu, đòi hỏi người cán bộ, đảng viên phải gương mẫu toàn diện; về tư tưởng chính trị và đạo đức, lối sống; trong lời nói và việc làm với những hành động cụ thể, thiết thực trên mọi lĩnh vực, mọi hoàn cảnh, mọi lúc, mọi nơi, trong tổ chức, gia đình và ngoài xã hội.

Thứ tư, cần nâng cao vai trò giám sát của nhân dân, người dân cần biết rõ quyền hạn của mình để kiểm soát cán bộ, giúp cán bộ thực hiện chữ Liêm. Thực hiện lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, cấp ủy, chính quyền các cấp cần thực hiện có nền nếp và nghiêm túc việc lấy ý kiến phê bình, góp ý của quần chúng nhân dân; phải tiếp thu, sửa chữa những khuyết điểm được nhân dân chỉ ra. Đối với những ý kiến chưa đúng, thì phải giải thích cho nhân dân hiểu; cần xây dựng cơ chế khuyến khích, động viên nhân dân thực hiện vai trò giám sát một cách tự nguyện, tự giác. Để phát huy vai trò giám sát của nhân dân thì điều cơ bản, cốt lõi là nhân dân phải nhận thức đúng vị trí, vai trò, trách nhiệm của mình với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể chính trị - xã hội tiếp tục tăng cường công tác tuyên truyền, giáo dục để nhân dân nắm rõ các quan điểm của Đảng, hệ thống văn bản pháp luật quy định quyền và nghĩa vụ của nhân dân trong hoạt động giám sát.

Thứ năm, thực hiện nghiêm túc công tác tuyển chọn, sử dụng, bổ nhiệm cán bộ, công chức, viên chức. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh, cán bộ là gốc của công việc, khi dùng người thì phải dùng người có tài năng, làm được việc; chớ vì bà con bầu bạn, mà kéo vào chức nọ, chức kia. Trong tuyển dụng cán bộ, phải tuyển người có khả năng làm việc

hiệu quả; phải tránh xảy ra tình trạng thừa người trong biên chế, nhưng lại thiếu người làm được việc; phải khắc phục những tiêu cực trong tuyển dụng cán bộ và tình trạng “ăn non, ăn xôi” trong sử dụng cán bộ của một số địa phương, đơn vị ở nước ta hiện nay.

Tuyển dụng cán bộ cần tiêu chuẩn hóa, dân chủ hóa, trách nhiệm hóa, cấp độ hóa, kiểm nghiệm hóa; trong và sau khi tuyển chọn cán bộ theo cấp độ, cần kiểm nghiệm lại người được tuyển chọn một cách linh hoạt, khéo léo. Để sử dụng cán bộ có hiệu quả, đòi hỏi đội ngũ làm công tác tổ chức - cán bộ cần tinh thông kiến thức, nghiệp vụ, kỹ năng nghề nghiệp, và quan trọng hơn cả là cần có cái tâm với công việc. Thực hiện Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19-5-2018, của Hội nghị Trung ương 7 khóa XII, “Về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ”, cần có một đội ngũ cán bộ làm công tác tổ chức - cán bộ chuyên nghiệp, được đào tạo bài bản về khoa học tổ chức, nghệ thuật dùng người. Trong sử dụng cán bộ, cần thường xuyên giám sát, kiểm tra cán bộ, đảng viên về tư tưởng, công việc, quan hệ xã hội và tác phong sinh hoạt; kịp thời phát hiện, ngăn chặn khi cán bộ có dấu hiệu vi phạm, sai lầm.

Hơn 90 năm qua, tư tưởng về xây dựng phẩm chất thực hành “Liêm chính” của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn soi rọi cho Đảng ta, cho cán bộ, đảng viên phẩm chất tu dưỡng, rèn luyện đạo đức. Phần lớn cán bộ, đảng viên của Đảng luôn gương mẫu, tu dưỡng và rèn luyện đạo đức cách mạng, hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao, xứng đáng với vai trò vừa là người lãnh đạo, vừa là người đày tớ thật trung thành của nhân dân. Hiện nay, với yêu cầu và nhiệm vụ mới, Đảng ta đặc biệt chú trọng đến việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, để không ngừng xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên ngày càng liêm chính, thực sự xứng đáng với niềm tin yêu của nhân dân. □